

Kresalaren goramina

MEABE, Miren Agur
Idazlea

Hamazortzi bat urte izango nebazan Eusebio Erkiagaren barri izan neba-nean, Labayruko udako ikastaro baten.

«Nor da Eusebio Erkiaga? Ezagutzen dozue?» galdetu neutsen bueltarakoan etxekoei, eta hareek erantzun: «Ezagutuko ez dogu ba! Gizon altu argal bat, antiojoduna, atititaren laguna dana... Bilbon bizi da, baina udan etorten da, urtero, eta parkean egoten da leiduten, gerizpetan, Hondartxikiari begira. Zer ba?». Eta nik: «Idazlea dalako». Eta etxekoek, barriz: «Bai, abila... Lekitxori buruz idazten dau, baina guri gatx egiten jaku».

Jaioterria sarritan izan zan Eusebioren sormenaren ardatza. Kutun ebana ederretsi nahiak sakatuta, Lekeitiori kantaten eutsan ohitura-koadroen estiloko erretratuak eginez. Kresal-usaina, kaigaineko irudiak eta arrantzu onaren poza, antzinako sinesmenen hutsminagaz batera, gazte-gaztetako olerkietan be topaten doguz.

Lekeitio! (1934)

I

*Putz, putz, ipar-haize mehea,
hondarrez uraren behia;
baltz-moltsoka jolasketan
tutulutik goirantz keia.*

Euskera. 2012, 57, 3. 585-602. Bilbo
ISSN 0210-1564

*Kaia, apain, lehor-ertzean
itsasoaren aurrean;
ontzi askoren etxea
uretan, kai-barrenean.*

*Oihal, sare ta burdina,
nunahi oraldi mamina;
egurats garbiaz nahaste
kresal-usain atsegina.*

*Luzangak hiru-lau nasa
–nun dago gure lanbasa?–
nasa bakotxak ugari
harri-mailadi erreza.*

*Talatik begiratuta,
ura zeruaz mosuka;
erdialdean lerdenik
islea uragaz muturka.*

*Lehorreruntz urre-jantziz
hondartzak hare ta ur garbiz;
ausart eta nasai samar
gure barrakatzak, barriz.*

II

*Ai, gure herriko kaigana,
danetaz kutun dodana.
Nun ete da antzinako
lekittarren sinesmena?*

*Atzerri-usain zatarra
honaino be errez heldu da;
lehen euskaldun ginean,
gaur erderean barrura.*

*«Lehor ta itsasoz ahaltsu»
asabek esaeratsu;*

*gerokoan be bide horri
jarraitu behar deutzazu.*

III

*Arrantzuan ibilita
ontziak etxera jita;
kaian bizi direanak
betiro luzeretxita.*

*Lemazainaren semea
mutikotxu errimea
ontziei begira dago
ta dino: «Haxe, gurea».*

*Gerizpearen susmora
autuan hiru agura,
sarri itsasora begira,
itsasora ta zerura.*

*Nasan dagoz neskatilak,
bidean datoz mutilak;
berbaroak urratu dau
aurreko une ixila.*

*Beterik datoz ontziak,
karelak euren neurriak;
albista onak portuan
argitzen ditu begiak.*

Halako egun baten, gure amak Eskolapean eukan dendan agertu jakun Eusebio. Dendari-laguntzaile ibiltzen nintzan oporretan, ordu pare bat egu-nero, bainu-jantzien eta arropa meheen sasoiari. «Zeu zara Pedro Mariren lobeia? Entzun dot zeuri be gustaten jatzula lumeari eragitea...». Lumeari eragin... Bai, orduantxe hasita nengoen-eta nire lehen idazlanak taxutzen, ipuin-sariketetara aurkezten, *Sustrai*a herriko fotokopia-aldizkari xumean nahiz *Idatz & Mintz* dotorean testuak argitaratzen. Amak, mostradore atzetik, keinu bategaz adierazi eustan joateko Eusebiogaz buelta bat emoten.

Arranegi aldera egin genduan. Eguerdi haretan beste pauso bategaz zapaldu neban auzoa, aitaren familia Atxabal kalekoa zan arren, amaren partekoa gerra ostean Mendexatik kalera etorritakoa baitzan, eta Goikokalean bizi ginan, «txaputxeruen» giroan. Beste berba batzuekin esanda, lekeitiarra banintzan, baina ez arranegitarra.

Eusebioren ama be baserritarra zan, Natxituakoa. Akaso horrexegatik marraztuko eban hain zehatz eta idiliko *Aititaren basetxea*. Olerki horrek badauko Elizanbururen «Ikusten duzu goizean...» kantuaren oihartzunik, baina xehetasunez hornituagoa da. Irakurtean, *Mary Poppins* filmeko eszena bategaz gogoratzen naz, zeinegaz eta tximinia-garbitzaileak parkeko harlauzetan koloretako klarionekin paisaia bat marrazten dauanekoa. Maryri eskutik helduta, salto egiten dabe biek marrazkiaren barrura, udaberri beteko toki batean agertzeko. Ahal balitz, jauzi txiki bat egin, eta aititaren basetxera inguratu, egun bakar baterako sikiera, abendua izan arren...

Aititaren basetxea (1931)

*Bideak zehar basorantz doa kirrin-kirrinka burdia,
hegan ez dabil, kikirik dago udazkeneko eulia.*

*Gabonileko aldian gagoz: gabonileko eguna
argidiria izan daneko datorkigu gau iluna.*

*Aita-semeak basorantz doaz behi-buztarridun burdiaz
basetxe ondora ekarteko beterik azpigarriaz.*

*Seme-alaba txiki sendoak joan zirean eskolara,
aitita zaharra ohetik jagi ta berehala sutondora.*

*Ezkaratzean sehaskatxuan datza negarrez umea,
bere zaintzaile arduratsua amatxu bizkor ernea.*

*Basetxea sendo ta zaharra da, harrokeririk bakoa,
gure ibar eta mendietan direanen antzekoa.*

*Basetxe aurrez labagelea, urruntxuago osina,
atartean dau burdilekua, etxaburuan patina.*

*Basobidean dau iturria bere izenez Urgozua,
hango uragaz beterik beti gure edarra pila.*

*Etxe ondoan ibiltzen ziran oraintsurarte oiloak,
hara ta hona gelditu barik arakaturik soloak.*

*Etxetik dakust orain basoan euren daben tokia,
zur ta zohiakaz eginak ormak, teilatutxua gorria.*

*Beheko erreka ondoan dago arditxabola lehen zana,
gaur ardi barik orbel ta iraz beterik egoten dana.*

*Intxaurrondoak, mahasti txikerra, kerixa eta ikoak,
basalorak eta sagastiak, madariondo sendoak.*

*Landa ta mota, larra ta baso basetxearen bazterra,
bekazaleak arduraz zaintzen dakian bere altxorra.*

Kontu-kontari aritu ginan, ni belarriak belaki bihurtu nahi eta ezin, eta bera bere etorrialdia baretu barik. Kinada batek erabilen: bere oroimenaren mamanean bizi ziran lagun berezi batzueganako txera kutsatzea gazte jakinguratsu ezjakin bati.

Orduak jo ebanean, etxera lagundu eustan. Gure atariak burdinazko hesi baltza eukan, ate-orri bi, maratilagaz ireki eta ixtekoak. Bera alde batean eta ni bestean egon ginen, antzinako korteju-kontuetan neska-mutilak egon ohi ziran lez.

Behatzaile trebea izanik, aspaldiko denboren eta ohituren azalpen gustagarriak emoteko gauza zan Eusebio, prosan nahiz poesian. Halandabe, nik neuk koplak zaharren moldera eginiko neurtitzak estimaten deusadaz gehien, izadiko irudiak eta maitasun-eskea lotzeko eukan fineziagaitik.

Neurri eta doinu (1934)

*Urdin, udalehenex goia;
musker pampina zelala;
ene oldeak tai bage dauka
norbaitenganako nahia.*

*Urak lastan hondarrari,
haize meheak hostoari;
kutuntxuaren irribarreak
atsegin, maitaleari.*

Lan eragile, akulu;
ilun gauean ikuilu;
neskatilatxu baten bihotza
enetzat ezti-gordailu.

Hatxak soina dau sendoa:
haretx mardulak erroa;
gure nahitasun berri hau bedi
enetxu, areagoa.

Muino gaztean gaztelu;
ezkaratzean zizelu;
lagunak zintzo maite bazaitu
bedi dana abespelu.

Eguzkik argi-erreinu;
adu on sorginak keinu;
neska pinpirin ezpan gorriak
opaldu deust maite-doinu.

Sapailoŕean enarak;
solo ondoan burdinarak;
sutei gorian artez landuta
bion irrirts eta lerak.

Baratzean lili guri;
larran artaldea zuri;
gure alkarmin on egartiak
edur barria dirudi.

Horma zaharra laztan huntzak;
olio gozoa hontzak;
ezotu begi gure amesa
eten barik maite-inontzak.

Bizkor, usok hegala;
eder, udaran itzala;
neskatoaren begiradeak
dirdizean dau zidarra.

Eder, hitza mingaŕnean;
guraria barrenean;
bihotzak tinki alkartu beitez

urrunean nahi hurrean.

*Eder, udaondoꝝ uzta;
bazkal ostean loxusta;
inork eskeini arte ezin daiket
maite-edontzia musta.*

*Eder, alasan mertxika;
neskatxak alai, maixika;
euren irribarre gozoagaz
zoratu dabe karrika.*

*Bihotzak alkarri tinka;
maho gorriak zotinka;
ihunbarreko orduetan
gazteñoak maiteminka.*

*Ipar-haize bigunak putz;
txibiek karpinei zaputz;
kezkaz itxaiten dagoanari
neska-lagunak ezin huts.*

Gure atarikoak ez ziran izan maitakeria-kontuak, ezta hurrik ere, Errepublikaren garaian euskal literaturak ezaguturiko pizkundeari buruzkoak baino: Orixe zala, Lauaxeta zala, Lizardi zala, Loramendi zala... Aldi bakan haretan entzungo ebazan, estrainekoz eta atzenekoz, gure etxeko behebarruak halako izenak, eta baita be 1936ko ekaineko Sanpedroetan Lekeition antolatu zala VII. Olerti Eguna, Azkue aita-semeak omentzeko.

«Estepan lagun handia neban, mutil behargina, zorte txarra izan eban gizajoak... Bizkaiko olerkarien goiko erpinean ipini eban Aitzolek, baina, nire ustez, haren gainetik egoan Orixe, sakonagotik joten eutsan poesiari eta...» aitortu eustan.

Egitasmo handi baten berotara batutako kideak be aitatu eustazan, Augustin Zubikarai eta Joxemari Arizmendiarrieta, alkarlanean jardundakoak *Eguna* egunkariaren sorrera eta garapen laburrean: «Izan be, orduko aberzale askoren pentsamenean, herrigintza eta fedea alkarri atxikita egozan, eta dana multzoan hartuta egiten genduan beharra». Halan azaltzen dira

hiru lagunak mendira eginiko txango honetan, gogo lurreko arduren tenkadan, «negar-herritik» gora-nahian, zeruko ametsen premian.

Goraminez (1951)

Mendi garaian eder, lizar, hurritz, pago;
izadia eder da, Jauna ederrago.
Beti gora nahirik du gizonak gogo,
gorputzetik arima askatua bego.

Muinoz muino goraka zerurako mailak,
erpin garaienean arrano harkaitzak;
goian zerua zabal, hodeiezko larrak,
mugaz ahantzi dira haizeen hegalak.

Arruetako bake aspaldi gezurra,
bake ediren ezina, larre hutsa lurra;
aberekoa baitu gizonak makurra
ta areagotzen orain gure soin bihurra.

Utz, adiskide onok, ibar urduriak;
utz, ordu batzuetaz eta igan mendiak;
lainoen pare bitez arima intziriak,
arin, goiaren gale, lurrez biluziak.

Aloñaren maldako gandor medarrean
hirur adiskideok uda goiz batean
ikusia nagotzu zorion betean
mintzaldi gozoetan, asper ezinean.

Mendiaren ederra artalde txuriez,
txabola zahar batzuk zurezko hesiez;
ardiak nare han hor belar mizke galdez,
ikuskaria hiretzat, adiskide apez.

Behera xamarrago eleiz aipatua
Andre Mariren alki askok ikertua,
mila eratakoen joera lekua,
gizabihotzen berri, hik, filosofoa.

Eta hirugarrenak —beti ametsetan—
galdegin zerauen, zer ote zeruetan?

Hemengo berrietaz betiro eletan
 ari ordeztu, zergatik ez amets goietan?
 Ta solasok gozaro entzun bitartean
 Iguzkik irrialdi hodeien artean;
 hodei txuri apainak urdin nahastean,
 lerra ez dugu eder pagoa hainbestean.
 Oi, mendiaren deia, sorginkeriz bete.
 negu ordeztu nahiago dut udako epe;
 nigar herri hau dugu arru beltz, negute,
 non ote dauka hemen zorionak ate?
 Hiriko bizi behar latz humek hezita
 halaere ez utzi goibide bisita;
 gauetz ilargiari zakurrak ausika,
 hekien antzora gu maiz intzirika.
 Baina ez hasperena soil, iguzkiari,
 iguzkia ere ba, noizpait itzul ledi;
 iguzkiaren Jabe, zeruen Nagusi,
 Jainko Eder bekigu minon osagarri.
 Mendi garaian eder urritz, pago, lizar,
 zeru urdinean are, gau zardoiez izar;
 soin ustelkor hau dugu hemengo hirizar,
 Hiri Berrian ikus dezagula elkar!

Ezin ukatuzkoa da Lizardiren ikutua eguzkiaren pertsonifikazioan, hizte-
 gian eta izenondoen erabileran, edota inbokazioetan; ezta be Lauaxetak
 Artxanda gainetik barruntaturiko uriko bizimoduaren eta herriaren bizi-
 moldearen arteko kinkarena. Edukiaren aldetik, bere garaian kume dana-
 ren sinetsmena, piztuerarena –«soin ustelkor hau dugu hemengo hirizar»– is-
 latzen dau; eta formaren aldetik, molde klasikoetarako morrontza.

Hori gorabehera, Eusebiok izan eban ahapaldi klasikoetatik aldendu eta
 beste bide batzuetan esperimintatzeko borondatea. Gatx egiten jakon, bai-
 na, errebeldea izatea: bertso-lerro libreekin olgetan hasten zan, apur bat
 tentatu, baina benetakoagoak sentitzen ebazan tradiziozko neurtitzekin egi-
 niko jolasak. Testu honetan ederto esplikatzen dau barritzeko ahalegina, bai

lerroak antolatzeko eran, bai hitz-taldeak neurri jakinetatik apurtzeko jarre-
ran, bai bere ezintasunak aitatzeko zintzotasunean.

Olerki-matxinadea (1952)

I

Gorpu-lorra

*Kristalezko kutxa baten
maitekiro gorde dot
gari-lastoz bildua
nire bertso zaharren liburua.*

*Luma igerra, ugartua,
lurpean dot sartua,
galtzairuzko tresna motz.*

*Urrezko ortz zorroztua
hartu nahi dot,
barriraztua barik
jaiobarria izan dadin
nire asmoa.
Halan be, lehengoak
esku ta burua.*

*Betor, ba, nigana,
suspertze berdinbagea,
edur-urtute osteko
iturri gizen betea,
ta irakinerazo odol barria,
mordo maminen ardau gorria.*

II

Erbestetuak

*Ondarزابالera dei egin deutset
banan banan, bertso lotuei;*

Lea ibaiaren azkenertzera,
zortziko nagusi ta txiki
ta enparaukoei.
Uretara bota dot
neurri kordela.
Zergaitik gure hizkerea
Lot zanaren emaztea bezela
geldi, nagi, aldaezina,
neurri jauntxoaren joñu egina?

Bertso arinez
bete dagiguzan paperak,
hitzak banan zenbatzeke.
Hemen ditut erreskadan
deituriko eredu zaharrak:
hamar ta zortzi,
zazpi ta sei
eta abarreko hitz batzarrak.

–Erduze, maiteok,
orain arte jauntxu
zakiguzanok.
Eta horretara ezkerro
bego Berzeo
alde batera,
ta ez neurtu guk
hatsez hats lehengo antzera.
Sasoia zan, bai gero!

Ta orain goazan, eskutxutik,
izaroko horma-bidean zehar, kontuz,
txirrist egin barik.

Hor gertatu deuntsuet
atseginezko ugarte,
larran ibili zaitezen
aspertu arte.

Itxas urdina gerribiran,
urrezko hondartzak urabeheran.

Neguan, gordezuloa babes
ta udan, pinadian geriza ederrez.
Ez zan hain gozo, ai ene,
bere jaunarentzat Muñatones!

Hor edonoiz, kresal-usaindun orroa,
–mugabako zurrunbiloa–
udagoienez taldeetan
pasako usoa.

Munduko geznari
hango ta hemengo barri
itsastar ibiltaunak
santza, kaio ta kalatxori.

Antzinako komentu zaharraren
harri bananduetan
salmo samurberak
otoiez kantetan.

Ta ni, noiznahi
zeuen adi,
ta gero be,
zeuekin sarri,
auzokide kutun
berberton, edegiak leiho ta ate,
zuekandik ez urrun
harrikadea bitarte.

Lumentxaren oinean,
neure habia maitean,
eliza ondoan,
hilerriaren alboan.

Behin baino gehiagotan egon ginan handik aurrera.

Atari-ertzeko solasari Orixerenganako mirespena lotzen deutsodan moduan, herriko beste bazter batzuetan beste lotura batzuk jatortaz, eta nago, atzera begiratuta, esangura gehigarria hartu geinkiela toki horreei, ze, esate baterako, non eta Abadeen Moilan aitatu eustan zein zan bere prosazko eredu txalogarriena, Juan Bautista Eguzkitza, Lemoako abadea.

Eta beste behin, Talan, total gutxien eban poema baten fotokopia emon eustan, patrikaratik toles eginda atarata: Arestik Bartzelonako estudianteei eskainitako *Maldizio betikoa*. Betondo ilunez galdetu eustan: «Honeek dira erabili beharreko berbak? Hau poesia ete da ba...!». Eta nik: «Arestiri esker barritu da euskal poesia baina...». Eguraldi lanbrotsua egoan, behegaina bustita eta olatutzarrak braustadaka, oldarka, Bilboko poetaren izaerari egokion lez.

«Tirixilik...!» esan izango eutsan Eusebiok Gabrieli aurreneko kolpean, haserre bidea emoten eutsolakoan, baina seguruenetik, segituan esan izango eutsan, apal, «Goizan ba!», aurrera egitekotan alkarzaletasun onbera beharrezkoa dala sinistuta.

Sakabanatzen (1989)

*Oi, Aberri maitea,
aspaldiotan saminez betea.
Seme-alabok
—erbestekoen menpe egon arren—
ez gara alkarregaz ondo konpontzen.*

*Berba on eta bigunen bitartez,
barriketaldi baretsuz
ezin edo...
Indarrez,
iraultzez,
odolez beharko ete?*

Taldeak eta lerak,

*bide ezbardinak
 aukeratzen ditugu,
 eta horra hor gure neke
 ta atsekabe,
 sumin eta saminak,
 arimako minak,
 pozik bako etxakide,
 noiz arte...?
 Noiz arte Tubalen lilurak?
 Aitorren laino-amesak?*

*Bihotzen gogorberotasuna,
 adimen muinen uxatu beharra,
 alkartzearen ezina,
 barriro ta barriro
 mendiko negarra.*

*Aberri buztarpetu honetan
 aspaldiko dazaugu
 gero ta zitalago da samina.*

Begi onetik hartu ninduan Eusebiok. Halantxe, iruzkin bat egin eban *Uneka... gaba* lehen ipuin-liburua kaleratu nebanean, 1986an. Modernoa irizten eustan nire estiloari, «nitasuna» agertzeko ausardiagaitik edo. Urte batzuk geroago, Mertxe emazteak Rodriguez Arias kaleko etxean prestatu-tako merienda gozatu bitartean egin eutsozan hainbat hizkuntzazko ohar nire lehen poema-liburua izango zan paper mordoari.

Ordurako irakurrita neukazan *Arranegi* eta beste lan batzuk. Ezin esan istorio hareek goitik behera harrapatzen ninduenik, azken eleberrigileen lilurapean nengoalako, baina Eusebioren idazkerari aparta neritzon: herri-herriko berben ondoan (matarlako, didar, auskaka...), berba exotikoak topaten nebazan (kera, egitada, zertzelada...), neure ariketetan uztartzeko apuntaten nebazan, idazle-kutsu jantziagoa emotearren.

Inoiz edo behin eskutitz labur edo oharren bat be bialdu eustan, laguntze aldera.

Bilbon, 1987-IX-11

Miren Agurtxu:

Hona heldu barri ni, eta «ZER» aldizkariak, urrillekoak, ipuin-sariketea barririo be eratu dauala dakust. Asti laburra, arean, hilla honen amairako bialdu behar eta. Dana dala, ipuintxu bat –hiru-lau orrialdekoa asmatuteko– «mutilla» zara zeu! Gertu, ba, eta ekin.

Jakina, «Euskerazaleak» ez dabe h-rik ikusi gura. Beraz, h-rik barik idatzi beharko.

Gura dozun arte, goraintzi.

Erretilu zilarkara bat eta kristalezko edalontzi landuak hartu banebazan ezkon-oparitzat Eusebioren eta familiaren partez, zelan ez jatan egokituko, ba, Lekeitioko Udalak Eusebioren omenez antolaturiko jardunaldietan hizlari izatea? Adituarenak eginez, laburrean, hauxe esan neban haren nobelagintzaren gainean: uriko giroa ekarri ebal (bere garaikoen baserri girotik desbideratu) eta deskripziorako joera nabarmena eukala, dokumentaletako informazioa eskaintzerainokoa; kutsu didaktikoa edo ikasbide morala erielaren lanei; umorez, ironiaz eta zorroztasunez janzten ebazala alkarrizketak, lirikarako isuria inoiz bazterrean laga barik; ahozko hizkerarenganako atxikimendu indartsua eta herri-literaturaren eragin zuzena erakusten ebazala, testularitzaren teknika, esaera zaharrak, bertsoak eta kantak tartekatzeagaitik; literatura eta kultura garaikidearen eta unibertsalaren erreferentziak egiten ebazala...

Eta gaien aldetik, baliotsuak zirala harentzat amatasuna, emakume jatorraren eredia gizonarentzako aldakuntza-indar gisa, ohituren aldekotasuna, erlijioaren defentsa, izen onaren ardura, edota zorigaitzaren agerpen errealista.

Izan, zirikatzaillea be bazan Eusebio. Urteen joanean, jarraitu eban antzinako irudiekin emoten sorlekuaren irudia, baina eztenkada malenkoniatsuz gatz-ozpinduta. Modernitateak ernegazio-puntua eragiten eutsan. Eta urteak joan ahala, idazkera ere soildu egin eban, hizkera errazteak herriko irakurleak erakarriko eutsozalakoan edo. Sanantolinetako programetan agertu zan, urtero, 1978tik 1989ra bitartean Eusebioren olerkiren bat, batean masta-puntakoari, bestean elizari, hurrengoan Antzoziz lurmurturrari edo Karraspio Txikiri abestuz.

Txalupetxeak (1989)

*Hainbeste txalupetxe
zirean antxina,
bakotxak berak eukan
baztertxu jakina,
etxean bazkari ta
afari arina,
lauretako gura
aparte egina.*

*Lauretan gura eban
umeak ogia;
gizonak, barriz, ogi
eta lazeria:
ogi barruan jaki
apurra iratzia,
eskua atzekaldean
eta han, amuzkia.*

*Txikito kosterarik
ez egoanean
egotaldi nasaia
taberna ilunean,
kuartilerdiko pitxar
zuria aurrean,
mahastiko ur baltza
pitxar barrenean.*

*Pitxarrekoa astiz
edan bitartean
batzuk kanta kantari
geratzen zirean:
«Markesaren alaba»
kantuen artean,
bihotzak samur-samur
ilunabarrean.*

«Amoriuu zeukan
barrena sartua»
holan amaituten
zan bigarren bertsua.
Markes baten alaba
txit maitemindua,
arrantzale bategaz
zorabiatua.

Arrantzaleen kanta
bigun gozatsuak
betiko galdu ditu
giro modernuak;
han amaitu zirean
hango berbaruak...
telebisteak gaukaz
gaur menperatuak.

Zer ikusiko gagoz
eta zer entzungo,
tresna zirina ez da
ixiltzen egundo,
tramankuluak hainbat
kanal eta zingo
estresak edo expresak
gaitu danok jango.

Gaztaroa eta helduaroa joandakoan, bizialdiaren zorabioan ezagututako guztia eskertu beharra igarrita, tristeziak irabazi eban tokia Eusebioren lerroetan. Baetorren agur baltza esateko ordua. Alabaina, gogoan daukat berak txantxetan esaten ebana: «Lekeitioko atso-agureek ez dabe sekula nire leihopetik pasatu nahi izaten». Zergaitik hori? Ez kalea aldapatsua eta iluna zalako –izan be bada–, kanpokatuko bidearen hasieratxoan egoalako baino.

Heriotzak Eusebio harrapatu ebanean, Bartzelonan nengoan lan-kontu batzuetan, eta etxekoek zuzenean deitzeko akordua izan eben. Orduetik atzera samar kaleratu zan nire lehen poema-liburuxka, idatzi baino urte pi-

lotxo geroago: *Oi, hondarrezko emakaitz!* Argitaratuta ikusi ezin arren, zu-zena iruditu jatan berari eskaintzea, estimazioaren erakusgarri. Geroago, pertsonaiatzat hartu neban *Urtebete itsasargia* gazte-nobelako kapitulu baten, gerra zibilaren giroko eztabaida politiko baten aitzakian. Pozarren egongo litzateke bera, nik uste, lagun, erkide eta lankide baten eskutik paperezko Eusebio bihurtuta.

Atzenerantz (1989)

Geldiezinak dira aldiaren
erlojuaren besoak;
besoek garoiez atzenerantz,
apurka-apurka beherantz.
Itxaropenaren izarrak
dirdisak makaltzen deuskuzanean,
zalantza bildurrantza
sortzen da bihozpean,
ez jaku argitasunik sartzen
leihorik zabalenenan.
 Iluntzea da, ta zulora deia,
 dei ixila, dei lupua, ankerra.
Zorabioa amaitu-hurren da.
Lagunei, gauzei, etxekoei, guztiei
agur egin beharra.
Agur betikorra.
Agur baltza.

* * *

Oharra: Eusebioren olerkiak *Goizean eta arratsean* liburutik hartutakoak dira, Igone Etxebarriaren edizioa. Sutondoan sorta, Labayru ikastegia, 2006